

19-20.04.23

8-В, 8-Б (1гр.)

Укр. мова

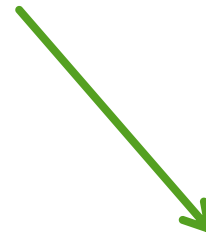
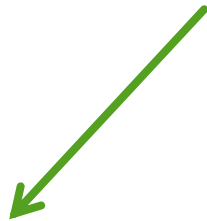
Вч.: Харенко Ю.А.

ВІДОКРЕМЛЕНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ. ВІДОКРЕМЛЕНІ ОЗНАЧЕННЯ

ПОНЯТТЯ ПРО ВІДОКРЕМЛЕННЯ

- **ВІДОКРЕМЛЕНИМИ** називаються члени речення, які мають особливе смислове навантаження.
- Містять в собі **додаткове повідомлення**.
- Відокремленими можуть бути тільки **ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ**.
- В усному мовленні вирізняються паузою, **на письмі виділяються комами, рідше тире**.

ВІДОКРЕМЛЕНІ ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

ОЗНАЧЕННЯ

- узгоджені
- неузгоджені

ДОДАТКИ

ОБСТАВИНИ

Відокремлені означення

Для початку
повторимо раніше
вивчений матеріал
про **означення** як
другорядний член
речення

Пригадаймо:

Означення - другорядний член речення, що вказує на ознаку предмета і відповідає на питання **який? чий? котрий?**

Означення

```
graph TD; A[Означення] --> B[Узгоджене]; A --> C[Неузгоджене]
```

Узгоджене

Означення виражене такими частинами мови, які **здатні змінювати рід, число, відмінок** відповідно іменника, з яким сполучаються

Неузгоджене

Означення виражене такими частинами мови, які **не підлаштовуються під** граматичну форму іменника, з яким сполучаються.

Узгоджене означення

Виражене:

1. Прикметником

Козака (ч.р., одн., Р.в.) → сміливого (ч.р., одн., Р.в.)

З квітами (мн., О.в.) → запашними (мн., О.в.)

2. Дієприкметником

Дівчина (ж.р., одн., Н.в.) → *засмучена* (ж.р., одн., Н.в.)

3. Деякими займенниками:

Біля хати (ж.р., одн., Р.в.) → *кожної, нашої* (ж.р., одн., Р.в.)

4. Порядковими числівниками:

Біля хати (ж.р., одн., Р.в.) → *першої, другої* (ж.р., одн., Р.в.)

Неузгоджене означення

Виражене:

1. Прислівником (незмінна частина мови):

кава (яка?) по-американськи

2. Іменником з прийменником

(іменник змінити рід не може):

сукня (яка?) в горошок

3. Інфінітивом (незмінна форма дієслова):

мрія (яка?) подорожувати

Поняття “**відокремлене
означення**” означає - **відділене
комами,
рідше - тире:**

Наприклад:

яка?

**Вона, стримана й чемна, була
дуже вродливою з лиця.**

ВІДОКРЕМЛЕНІ ОЗНАЧЕННЯ

УЗГОДЖЕНІ

НЕУЗГОДЖЕНІ

ВИРАЖАЮТЬСЯ:

ПРИКМЕТН
ИКОМ:

Батько,
веселий
та **дужий**,
сидів на
кормі.

ДІЄПРИКМЕТ
НИКОМ:

Обігріте й
нагодоване,
пташеня
затріпотіл
о
крильцями.

ДІЄПРИКМЕТ
НИКОВИМ
ЗВОРОТОМ:

Озеро,
оточене
густими
кущами,
було не
широке, а
довге.

ІМЕННИКОМ
З
ПРИЙМЕННИ
КОМ

У
червоному
платті в
горошок,
весело
крокувала
вулицею
Ліда.

ІНФІНІТИВ
ОМ

Це вже
звичка
була
така –
поговори
ти.

Для відокремлення ВАЖЛИВО:

1. Чим виражене означення

- прикметник,
- дієприкметник,
- дієприкметниковий зворот,
- іменник у непрямих відмінках,
- інфінітив

2. Кількість означень (одне, кілька)

3. Чим виражене означуване слово (іменником чи займенником)

4. Місце означення щодо означуваного слова (перед ним, після чи віддалене)

РОЗГЛЯНЕМО ВІДОКРЕМЛЕНЕ ОЗНАЧЕННЯ, ВИРАЖЕНЕ

ДІЄПРИКМЕТНИКОВИМ ЗВОРОТОМ

ЗАУВАЖТЕ, при звороті ОЗНАЧУВАНИМ СЛОВОМ (ОС) –

може виступати

ІМЕННИК або ЗАЙМЕННИК

Пригадаймо:

**ЩО НАЗИВАЮТЬ
ДІЄПРИКМЕТНИКОВИМ
ЗВОРОТОМ?**

Пригадаймо:

День

, залитий сонячним
теплом, поволі згасав.

Відокремлене означення «**залитий сонячним теплом**» виражене **дієприкметниковим зворотом**:

Залитий - дієприкметник (бо відповідає на питання прикметника (який?), але утворений від дієслова – залити)

Дієприкметник **залитий** має при собі залежні слова (**залитий** (чим?) **теплом** (яким?) **сонячним**) – тож це **дієприкметниковий зворот**.

Слово «**день**» – **означуване слово**, бо означення (**залитий сонячним теплом**) вказує на його ознаку і від нього ж залежить:

День (який?) **залитий сонячним теплом**

Правило № 1

ОС , дієприкметниковий зворот

ВІДОКРЕМЛЮЄМО, якщо дієприкметниковий зворот стоїть після означуваного слова (ОС- ІМЕННИК):

Дівчата , заквітчані яскравими вінками ,
йшли до річки.

Правило № 2.

Дієприкметниковий зворот ОС

НЕ ВІДОКРЕМЛЮЄМО дієприкметниковий зворот, що стоїть перед означуваним словом (ОС - іменник)

Заквітчані яскравими вінками дівчата
йшли до річки.

АЛЕ: 1)

ВІДОКРЕМЛЮЄМО,
якщо дієприкметниковий зворот перед означуваним словом і має **обставинний відтінок (чому? з якої причини?)**

Зклопотана хатніми справами , Катря не помітила (чому?), що вже вечір.

Не помітила (чому?), бо була зклопотана хатніми справами

АЛЕ : 2)

ВІДОКРЕМЛЮЄМО,
якщо дієприкметниковий зворот стоїть перед означуваним
словом , **АЛЕ** віддалений іншими словами

Заквітчані яскравими вінками , йшли до
річки дівчата .

Дієприкметниковий зворот , ... **ОС**

Правило № 3

ВІДОКРЕМЛЮЄМО ЗАВЖДИ ,
якщо при дієприкметниковому звороті
означуване слово - **ОСОБОВИЙ ЗАЙМЕННИК**
(в препозиції і постпозиції !!!)

Вони , заквітчані яскравими вінками ,

йшли до річки.

Заквітчані яскравими вінками ,

ВОНИ

йшли до річки.

Особові займенники:
я, ти, ми, ви, він,
вона, воно. **ВОНИ**

РОЗГЛЯНЕМО
ВІДОКРЕМЛЕНЕ УЗГОДЖЕНЕ ОЗНАЧЕННЯ,
ВИРАЖЕНЕ

ПРИКМЕТНИКОМ чи ОДИНИЧНИМ
ДІЄПРИКМЕТНИКОМ

(при цьому важлива їх кількість)

ЗАУВАЖТЕ, при них ОЗНАЧУВАНИМ
СЛОВОМ (ОС) – може виступати

ІМЕННИК або ЗАЙМЕННИК

Правило № 1.

ВІДОКРЕМЛЮЄМО

означення (прикметники), що стоять після означуваного слова-іменника, перед яким уже є прикметник.

Нарешті розщедрилось **тепле сонце**, *усміхнене, яскраве*.

АЛЕ:

Якщо означення перед означуваним словом відсутнє, то відокремлюємо за бажанням автора

Нарешті розщедрилось **сонце**, *усміхнене, яскраве*.

Або:

Нарешті розщедрилось **сонце** *усміхнене, яскраве*.

Правило № 2.

ВІДОКРЕМЛЮЄМО

означення (прикметники), що стоять
як після так і перед означуваним словом-
особовим займенником.

Вона, стримана й чемна, була дуже вродливою з лиця.

Стримана й чемна, вона була дуже вродливою з лиця.

Стримана й чемна, була вона дуже вродливою з лиця.

ВІДОКРЕМЛЮЄМО

означення (прикметник), віддалене іншими словами
від означуваного слова

Зорі спадали з неба, білі й непрозорі.

Неузгоджене означення

Виражене
ІМЕННИКОМ
З
ПРИЙМЕННИКОМ

У червоному платті в
горошок, весело
крокувала вулицею
Ліда.

відокремлюємо
ЗАВЖДИ

Виражене
ІНФІНІТИВОМ

ВІДОКРЕМЛЮЄМО
ТИРЕ

НЕ
ВІДОКРЕМЛЮЄМО

Якщо перед
означенням
(інфінітивом)
можна поставити
а саме:

Це вже звичка
в мене така –
поговорити.

Якщо перед
означенням
(інфінітивом) НЕ
можна поставити
а саме:

Стала
наближатися
година **вирушати**
в дорогу.

Виконайте в робочому зошиті
наступні завдання на закріплення
вивченого

Зразок 1:

Був у Романовім садку **повитий особливою таємничістю куток**.

Міркуємо:

повитий особливою таємничістю – дієприкметниковий зворот;
куток – означуване слово – іменник.

!!! Щоб означення стало відокремленим, мінємо місцями:
зворот ставимо **після означуваного слова**

Перебудовуємо:

Був у Романовім садку **куток, повитий особливою таємничістю**.

Зразок 2:

Суворе й мовчазне місто спить.

Міркуємо:

Суворе, мовчазне – прикметники ; місто – означуване слово – іменник. (правило- слайд 20)

!!! Щоб означення стало відокремленим, мінємо місцями:
прикметники ставимо після означуваного слова.

В цьому реченні **коми за бажанням автора.**

Перебудовуємо:

Місто, суворе й мовчазне, спить.

Дослідження-трансформація

1). Трансформувати речення так, щоб виділені означення виконували роль відокремлених. Визначити спосіб їх вираження.

1. **Вільний і винахідливий** козак Степан жив у містечку
Городище
2. Обабіч уторованої дороги громадилися **стрімкі й неприступні** вершини.
3. Графу Потоцькому захотілося створити в Карпівці небачене у світі **неповторне, незвичайне, казкове** диво.
4. В уяві стояв **безборонний, з величезними кулачищами** полонений січовий стрілець.
5. **Холодне й голодне** дитя було відгороджене від усіх важкими стінами глухоти й німоти.

2). Перебудуйте речення так, щоб невідокремлені означення стали відокремленими

1. Скована морозом земля покрилася білим снігом.
2. Замазане зелено-бурими хмарами високе небо припало до землі.
3. На прикритих снігом ланах де-не-де бовваніє почорнілий бур'ян.
4. Обставлені очеретами соломи хутори видніються здалеку.

Домашнє завдання:

*Опрацювати правила за
підручником - параграфи
36,37, або за конспектом.
Виконати вправу з
будиночком на ст.136.*